

Forfatter: Laub, Hardenack Otto Conrad

Titel: BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1863-10-28)

Citation: Laub, Hardenack Otto Conrad: "BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1863-10-28)", i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schønbergs Forlag, s. 139. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020044.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Fra Laub til Martensen
Viborg, 28. October 1863

Kjære Biskop Martensen! Jeg har lige siden jeg ved min Hjemkomst fra en Visitats forefandt Deres lille Bog, trængt til at skrive til Dem, men har ikke kunnet komme dertil, saaledes som jeg vilde. Og jeg kan det endnu ikke; jeg kan ikke sige Dem, hvad jeg saa gjerne vilde; jeg kan kun sige Dem, at jeg ikke i lang Tid, ikke siden De sidst skrev i den Kragballeske Sag, har havt en Glæde af den Art som i disse Dage, ved at læse hvad de her har skrevet, og læse det paany for min lille Kreds, og der tale derom, og saa naar jeg kom ind i mit Kammer, igjen læse i denne Bog; thi, som en Ven har skrevet til mig om den: „naar man har læst den et Par Gange for Nyttens Skyld, saa kan man læse den igjen et Par Gange for Fornøielsens Skyld,“ — kun vilde jeg føie til: og dog endnu tillige for Nyttens Skyld. Det er maaskee tør en Deel paa denne sidste Maade (for Fornøielsens Skyld), Deres Bog er læst af de Mange, hvis Enthousiasme sees af Bladartiklerne og den rivende Afsætning. Men den fuldendte Form vilde dog være et meget relativt Fortrin og kunde være et misligt Fortrin, naar det ikke væsentligt beroede paa et indre Fortrin, den sjældne Gave til at see, hvorpaa det egentlig kommer an, og derefter at stille Alt i rette Orden. Men hvor dette indre Fortrin er, der har man dog ogsaa Lov til at glæde sig, naar det ydre Fortrin kommer til, denne sjældne Gave til at give de indre Syner Skikkelse, sætte Lyset paa Lysestagen og skrive saaledes, at det kan læses af Alle (med nogen Dannelselse), ogsaa af Saadanne, som maaskee meente, at Sagen slet ikke kom dem ved, eller ikke kunde forstaaes af dem. Naar jeg skal nævne s. 140noget Enkelt (som dog i Grunden ikke kan skilles ud fra det Hele), saa skal det være de to mesterlige Skildringer, hvormed De begynder og ender: den af Læsning, som i Grunden ikke er Andet end en ligefrem Beretning, men just derfor paa dette Sted, som en Indledning, er af en ganske særegen Virkning (jeg vil ikke sige „mageløs,“ thi Magen findes i Deres forrige Skrift til Grundtvig, i Stedet om Donatus), og den af Grundtvig. Om den sidste ville maaske Nogen mene, at det er farligt at gaae saaledes ind paa det Personlige, og Ingen har vel uden spændt Forventning kunnet begynde Læsningen af dette Afsnit; men naar man har læst det til Ende, saa maa man dog sige, at dette hørte nødvendig med for at afslutte det Hele og kaste det rette Lys derover, ligesom jo intet andet Afsnit af denne Bog er saa rigt paa Antydninger af det meget Enkelte, som ikke har kunnet faae en videre Udvikling, men kun skullet sættes paa den rette Plads. Naar man har beskyldt Clausen for, at hans Skrift^{*)} var beregnet paa Grundtvigs Høitidsdag, saa vil man da ikke kunne sige det om Deres, idetmindste ikke i samme Betydning; og hvad enten man vil finde Skildringen træffende eller ikke, saa tør det dog paastaaes, at dette Afsnit af Deres Skrift i sin Tid vil komme til at gjælde for Mere end et Stykke Polemik. Foruden disse to Afsnit maae jeg endnu nævne Udviklingen (S. 67) af det platoniske Sted.

Jeg vilde endnu gjerne nævne særlig — skjøndt det vel ligger i det Foregaaende — som det, man har at takke Dem for, den Stemning, hvori man kommer ved at læse Deres lille Bog, og som dog maae ligge i den, s. 141være den, hvori den er holdt, og hvorom man maae troe, at det er ogsaa den, hvori Forfatteren var, da han skrev den. Jeg har været Clausen taknemlig for, hvad han har skrevet, det har gjort et alvorligt Indtryk paa mig; men jeg kan ikke sige, at det i den rette Betydning har glædet mig, har gjort mig glad. Han har havt meget svært ved at see „Sandhedsmomenterne“ hos sine Modstandere; medens han lægger den alvorlige stærke Vægt paa Ordet, er dog Sacramentet nærvædet at forsvinde. Det kan dog ikke nægtes, at i de Citater, som handle om Daaben, er Valget meget eensidigt. Om det nu kommer heraf (thi først naar man forstaaer sin Modstander, kan man føle sig fri ligeoverfor ham), eller det tillige ligger i hans Eiendommelighed, det veed jeg ikke; men der er noget Mørkt i hans Skrift (ikke i Tankerne eller Ordene, thi her er han klar, men i Stemningen), noget Fortrykt, som virker nedtrykkende. Men Deres Bog kan gjøre En glad. De kan have havt Deres alvorlige Timer under Arbeidet med den, men dem mærker man Intet til, de ere overvundne, og man mærker kun den fulde Fortrøstning til, at Sandheden maa seire. Denne Stemning gaaer igjennem det hele Skrift, og kommer stærkest frem i Slutningen; man kan ikke tvivle om, at De selv har været glad, da De skrev; og derfor føler man sig saa tryk og glad hos Dem. Det er vel ikke Alle, som komme i denne Stemning ved Læsningen af Deres Bog, men det tør man dog være vis paa, at Ingen i den skal kunne høre „et Nødskrig.“

Hvorledes Grundtvig agter at tage Sagen, har han jo allerede viist i de 3 Digte i Kirketidenden^{*)}, hvoraf s. 142det mellemste („hvad“ og „hvorledes“) endog maae forudsætte en fuldkommen Misforstaaelse af, hvad De har skrevet. Det har bedrøvet mig meget at læse dette, og jeg havde ikke ventet, at han saa nemt kunde blive færdig. Ville nu hans Tilhængere følge Exemplet, kun repetere det Gamle og lade, som om der Intet var sagt, hvorpaa der maatte svares, saa maae jo Alt paa den Side blive ved det Gamle. Men desto vissere vil da og Deres Skrift gjøre sin Virkning til den anden Side; det vil dog frembringe en Vending i Tingene. Jeg troer, at der iblandt de unge Theologer ere Mange, som ikke ville være Grundtvigianere, og i hvem der dog er for meget Liv til, at de kunne blive uberørte af dette mærkelige Phænomen, som følte, at der var noget Farligt i den Retning, hvori man vilde drage dem ind, men ikke kunde sige sig, hvad det var, som derfor sluttede sig til Clausen, men dog med en Følelse af, at det ikke gik an, som han dog helst vil, at afvise det Hele uden videre som en Absurditet. Dette er jo netop Grundtvigianismens Fremgangsmaade, hvorfra man maae frigjøres, naar man i Sandhed skal kunne staae fri ligeoverfor denne Retning. Og her troer jeg for vist, at Deres Bog vil gjøre en mægtig Virkning. Jeg har tænkt meget paa de vordende Præster og glædet mig paa deres Vegne; men det er dog først og sidst i mit eget Navn, jeg kommer med min Tak. De veed neppe af egen Erfaring, hvorledes det er at gaae og søge efter Udtrykket for det, man mener; man veed, hvad det er,

men kan ikke faae fat derpaa, og hvorledes man saa bliver tilmode, naar en Anden kommer med det rette Ord. I en saadan Stemning har jeg gaaet det Meste af Sommeren, da de grundtvigianske Paastande igjen havde begyndt at reise Hovedet saa høit; et Beviis s. 143 derpaa kan De finde i vor Landemodeact, om De end vil forudsætte, at hvad jeg har sagt, var bedre end Referatet har kunnet blive. Derfor længtes jeg saa meget efter, hvad der skulde komme fra Dem; og gid De nu maa forstaae, hvor glad De har gjort mig! I saa lang Tid var Mynster den, der saaledes kom mig tilhjælp; og nu har De allerede i en Række af Aar været det fremfor nogen Anden.

Der kan siges om Deres Skrift heelt igjennem, hvad De har sagt paa et enkelt Sted, at De har holdt Dem til det Hele og Store; og det er netop det, man maa takke Dem for, at De saaledes er gaaet til Grunden, og ikke har villet forstyrre Indtrykket ved at gaae ud i det Enkelte. Der er desuden af de Enkeltheder, som her kunne komme i Betragtning, vist ikke mange, som ikke ere nævnede paa deres Plads, og saaledes stillede der, hvorfra de maa faae deres Belysning. Man maatte saaledes kunne sige sig selv, hvad De havde at sige om disse Gjenstande. Men dette udelukker jo ikke, at man, med fuld Anerkjendelse af, at her var ikke Stedet dertil, kunde ønske en nøiere Udvikling af enkelte saadanne Punkter. Dertil hører, hvad De selv har nævnet, „Præstefriheden“, som vel Grundtvig selv vil sørge for at faae frem, omendskjøndt hans Venners Tilbøielighed til at gaae md herpaa i den sidste Forsamling ikke skal have været saa stor, som det efter den trykte Beretning maatte synes. Dertil vil ogsaa jeg regne det Spørgsmaal, som er saa stærkt i Bevægelse paa andre Steder, f. Ex. i England, om Igjenfødselen i Daaben. Herpaa lægger jo Grundtvig saa stærk, ja al Vægt; men her har jeg aldrig kunnet forstaae ham. Jeg forstaaer ikke, hvad han mener med det skabende Ord. Det maa dog vel s. 144 være det samme Ord af Herrens Mund, som her i den udvortes, virkelige Verden er gaaet fra Mund til Mund, og som udretter sin Gjerning ved at tales og høres; men hvorledes kan det da gjøre sin største, saa at sige eneste Gjerning netop der (i Daaben), hvor det ikke høres (at Barnet)? Og hvad er det for et Liv, som her fødes? er det ikke Troens? men naar det skabes ved Spørgsmaalet om Troen, saa forudsætter det jo Troen. Her mangler det mig ganske paa „Mellembestemmelser“. — Dog om Sligt vilde jeg egentlig ikke tale idag.

Og nu, kjære Biskop Martensen, Tak for Alt, og for dette Sidste! Gud skee Lov for Dem, og fordi han har sat Dem paa den Plads, hvorpaa De staaer. Han give Dem sin Fred og Glæde!

Deres taknemlig hengivne O. Laub.